

รางวัลพิเศษ โทษงั้งชี้ว่าเป็นการให้คานายหน้าสำหรับพนักงานขายในการขายสินค้า (กฏำพิพำทษำฎีกำที่ 544/2500) แต่สำหรับเป็นการชี้ช่องให้เขำทำสัญญาที่ผิดกฎหมาย เช่น สัญญำขายยำเสพติคให้โทษ ซึ่งถือว่ำเป็นสัญญาที่เสียเปลำบงกัมไม่ไค้ นำนยหน้าก็ไม่มี สิทธิเรียกบำเหน็จ

4. นำนยหน้าไม่ไค้เขำเป็นฝ่ำยหรือเป็นคู่สัญญาในสัญญาที่ไค้ทำกันขึ้น เป็นเพียงคนวิ่งเต้น ชี้ช่องให้เขำ(คู่สัญญา) เขำทำสัญญำกับไค้เท่านั้น คู่สัญญาเขำทำสัญญำกับในนามของเขำเอง

นำนยหน้ามีสิทธิไค้รับบำเหน็จ เมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ำยเขำทำสัญญำกันสำเร็จ กล่าวคือ เมื่อเขำทำสัญญำกับไค้แล้ว ก็มีสิทธิไค้คำนายนยหน้าทันที การที่คู่สัญญาจะปฏิบัติ ตำนสัญญากันหลังกอนั้นหรือไม่ขึ้นไม่เกี่ยวกับนำนยหน้า คือไม่ว่ำฝ่ำยไค้ฝ่ำยหนึ่งจะผิดสัญญา หรือเลิกสัญญาไปก็ตำม นำนยหน้าคงมีสิทธิไค้รับบำเหน็จตำมเดิม

กฏำพิพำทษำฎีกำที่ 517/2494 วินิจฉัยว่ำ นำนยหน้าไค้ชักนำผู้ซื้อมำตกลงทำ สัญญำซื้อขำยกับผู้ขำยตำมควำมประสงค์ที่ไค้ตกลงไว้กับนำนยหน้าแล้ว นับว่ำนำนยหน้าไค้ ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนตำมมาตรา 845 แล้ว แม่ภำยหลังกผู้ซื้อผิดสัญญาไม่ชำระเงินแก่ผู้ขำย ก็เป็นเรื่องผู้ขำยจะว่ำกล่าวแก่ผู้ซื้อ ไม่เกี่ยวกับนำนยหน้าอยำงไค้ นำนยหน้ายังมีสิทธิไค้รับ คำนายนยหน้าตำมที่ไค้ตกลงไว้กับผู้ขำย

กฏำพิพำทษำฎีกำที่ 3611/2524 สัญญำนำนยหน้าพำขึ้น 2 ฉบับ ฉบับที่ไค้ทก้ อยำงว่ำคนยี้ค้ถือไว้มีการเพิ่มเติมและชี้ค้ำชื่อนำนยหน้าเป็นพิรุช ส่วนฉบับที่อยู่กับจำเลยไม่มี รอยชี้ค้ำชำนกเดิมแต่อยำงไค้ ทั้งไม่มีชื่อไค้ทก้เป็นคู่สัญญา จึงฟังว่ำจำเลยไม่ไค้ตกลงให้ไค้ทก้ เป็นนำนยหน้าขำยที่คิน แม่จะไค้ควำมตำมที่ไค้ทก้ฎีกำว่ำไค้ทก้เป็นผู้ชี้ช่องจนไค้มีการทำสัญญา ซื้อขำยที่คินกัน แม่เมื่อจำเลยมีไค้ตกลงให้ไค้ทก้เป็นนำนยหน้า ไค้ทก้ก็ฟ้องจำเลยให้ขำยค้ำ นำนยหน้าหาไค้ไม่

ส่วนสัญญาที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน (สัญญานั้นถึงไม่มีผลเกิดขึ้นจนกว่าเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้น) แม้นายหน้าจะดำเนินการเป็นผลสำเร็จก็ตาม ก็ยังเรียกค่าบำเหน็จไม่ได้ จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จ เช่น นายหน้าจัดการซื้อของใหญ่คดสองฝ่ายเขาทำสัญญาซื้อโทรทัศน์สีกัน ในสัญญามีเงื่อนไขว่า ถ้าราคาของผู้จะซื้อไม่นำโทรทัศน์สีมาจากต่างประเทศ ผู้จะซื้อจึงขอซื้อโทรทัศน์สีเครื่องนั้น ดังนั้นนายหน้าจะเรียกค่าบำเหน็จตั้งแต่วันลงชื่อในสัญญาซื้อขาย โทรทัศน์สียังไม่ได้ ต้องรอจนกว่าเงื่อนไขบังคับก่อนนั้นสำเร็จ

สิทธิเรียกค่าบำเหน็จหรือค่านายหน้าของนายหน้าจะเกิดขึ้น เมื่อนายหน้าปฏิบัติหน้าที่ซึ่งของตนเป็นผลสำเร็จ ใหญ่คำพิพากษาฎีกาที่ 1430/2496, 1515/2512) ผลสำเร็จนี้เพียงแต่นายหน้าซึ่งและบุคคลสองฝ่ายตกลงทำสัญญา กันเป็นการผูกพันตามกฎหมายแล้ว ไม่ใช่หมายถึงกรณีโอนกรรมสิทธิ

สำหรับบรรดาสองของมาตรา ๖ บัญชีดังกล่าวใช้จ่ายที่นายหน้าเสียไป เนื่องจาก การจัดการซื้อของให้เขาทำสัญญากันไฉน ความปลกคินายหน้าจะเรียกเรื่องไม่ได้ เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันไว้ว่า นายหน้ามีสิทธิจะใคร่รับชดใช้ให้ และถ้ามีข้อตกลงจะชดใช้ให้เช่นนี้ แม้นายหน้าจะทำการไม่สำเร็จ กล่าวคือไม่สามารถชดใช้ให้เขาเขาทำสัญญากันก็ตาม ก็ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่นายหน้าตามที่ใดตกลงกัน

ข้อสังเกต

(1) สัญญานายหน้าไม่มีบทบังคับว่าจะต้องทำอะไร ฉะนั้นจะทำเป็นหนังสือหรือตกลงด้วยปากเปล่าก็ได้ ซึ่งต่างกับสัญญาตัวแทนจะต้องทำตามบทบัญญัติตามมาตรา 798

(2) สัญญานายหน้าต่างกับสัญญาตัวแทน เพราะกิจการของนายหน้าเป็นเรื่องซื้อของใหญ่กรณีเขาทำสัญญากันเท่านั้น มิได้ทำการแทนคู่สัญญาฝ่ายใด ไม่มีสิทธิลงชื่อในสัญญา หรือเขาทำสัญญาแทนคู่สัญญาที่มอบหมายให้เป็นนายหน้า ส่วนตัวแทนทำกิจการแทนตัวการมีสิทธิลงชื่อหรือเขาทำสัญญาแทนตัวการ

(3) โद्यทำดารงาน ของนายหน้าเป็นเพียงจัดการหรือซื้อ ไม่มีลักษณะเป็นการทำนิติกรรมโดยตรง และเมื่อพิจารณาถึงเรื่องตัวแทนธรรมดา บุคคลผู้ไร้ความสามารถก็ทำดารเป็นตัวแทนได้ ดังนั้น บุคคลผู้ไร้ความสามารถยอมทำการเป็นนายหน้าได้

คำถามหาข้อมาตรา

1. คำถาม นายหน้าก็อะไร มีลักษณะแตกต่างกับตัวแทนค้าต่างหรือไม่ อธิบาย แนวคำตอบ นายหน้า คือ คนกลางรับทำหน้าที่ซื้อหรือขายให้บุคคลฝ่ายหนึ่ง เขาทำสัญญากับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจัดการให้บุคคลสองฝ่ายเข้าทำสัญญากันได้

นายหน้ามีลักษณะแตกต่างกับตัวแทนค้าต่างในสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ตัวแทนค้าต่างเป็นตัวแทนประเภทหนึ่ง แต่เขาทำสัญญาในนามของตนเองกับบุคคลภายนอกแทนตัวการ มีสิทธิและความรับผิดชอบตามสัญญานั้น แต่นายหน้าไม่มีชื่อหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัญญาที่คนซื้อหรือจัดการให้เขาทำกันนั้นเลย จึงไม่มีสิทธิและความรับผิดชอบหรือมีอำนาจดำเนินการตามสัญญานั้น

(2) ตัวแทนค้าต่างมีสิทธิครอบครองทรัพย์สินที่ตัวการมอบให้จัดการขายหรือจัดการซื้อ แต่นายหน้าไม่มีสิทธิและหน้าที่ครอบครองทรัพย์สินที่จะหาคนมาซื้อหรือขาย

(3) สัญญาที่นายหน้าชักนำหรือจัดการให้เขาทำกันนั้นนั้น จะเป็นสัญญาอะไรก็ได้ที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่สัญญาที่ตัวแทนค้าต่างทำขึ้นจำกัดอยู่เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการซื้อหรือขายทรัพย์สิน หรือกิจการค้าขายอย่างอื่น อันตัวแทนต่างกระทำเป็นปกติธุระในอาชีพของคนเท่านั้น

2. คำถาม ก. เป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งทีบางกะปิ และต้องการจะขายราคา 100,000 บาท จึงตกลงให้ ข. เป็นนายหน้าหาผู้ซื้อ โดยกำหนดให้หากำหนดจรรยา 5 ข. จึงให้ ค. ได้เป็นผู้ซื้อและทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นกับ ก. โดยตกลงวางมัดจำไว้ 10,000 บาทและจะไปทำการโอนกันภายใน 1 เดือน ครบกำหนด ก. ไม่สามารถหาเงินชำระราคาค่าที่ดินได้ ยอมให้ ก. รับผิดชอบ

ดังนี้ ข. มีสิทธิเรียกร้องเอาจำหนั้จกานายหน้าได้หรือไม่ เพราะเหตุใด และถ้าได้จะเรียกร้องได้เท่าใด

แนวคำตอบ ตามหลักมาตรา 845 วรรคแรก ป.พ.พ. นาย ข.มีสิทธิจะได้รับบำเหน็จตามหลักลงไว้

ตามอนุทวารณ์ เป็นเรื่องนายหน้าเรียกรองบำเหน็จจากตัวการ ดังนั้นตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 การที่นาย ก.ทำสัญญาไ้หมาย ข. เป็นนายหน้าในการขายที่ดินของ ก. ในราคา 100,000 บาท โดยกำหนดให้นายหน้า ก. ร้อยละ 5 เมื่อนาย ข. ได้จัดไ้หมาย ก. เป็นผู้ซื้อโดยได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกับนาย ก. แล้ว ถึงขนาดที่นาย ก. ได้ตกลงวางมัดจำไว้ 10,000 บาท และจะไปทำการโอนกันใน 1 เดือน เท่ากับว่านาย ข. ได้เป็นผู้จัดการให้ได้ทำสัญญาซื้อขายกันสำเร็จแล้วนั่นเอง ดังนั้น นาย ข. จึงย่อมมีสิทธิจะได้รับบำเหน็จตามที่ได้ตกลงกันไว้

3. คำถาม นายแดงไ้หมายขาวเป็นนายหน้าขายที่ดิน ตำบลเสาชิงช้า ในราคา 1,000,000 บาท โดยนายขาวเป็นนายหน้าขายที่ดิน จะให้ท่านนายหน้าร้อยละ 3 นายขาวพานายค้าผู้ซื้อมาพบนายแดง ไ้เจรจากกลงทำหนังสือสัญญาจะซื้อขายกันในราคา 800,000 บาท กำหนดจะไปชำระราคาและโอนโอนที่ดินที่กรมที่ดินใน 1 เดือน ครั้นถึงกำหนด นายค้าผู้ซื้อผิดสัญญาโดยไม่มีเงินชำระราคาที่ดิน ทั้งนี้ นายขาวจะมีสิทธิไ้ค่านายหน้าจากนายแดงเพียงใดหรือไม่
แนวคำตอบ กรณีตามอนุทวารณ์ นายขาวมีสิทธิได้รับบำเหน็จ นายหน้าจากนายแดงได้ ทั้งนี้เพราะนายขาวได้จัดการไ้หมายแดงและนายค้าได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันแล้ว (ดูแนวคำตอบในข้อ 2.)

4. คำถาม ก. มีที่ดินบางกะปิหนึ่งแปลง ต้องการขายในราคา 5,000,000 บาท ข. ต้องการหาที่ดินในย่านบางกะปิ เพื่อปลูกบ้าน ก. ทราบความต้องการของ ก. และ ข. นี้ก็ จึงไปหา ก. และบอกว่า เขาจะเป็นผู้หาผู้ซื้อให้ ก. ตกกลางและสัญญาว่าถ้าหากหาผู้ซื้อมาทำสัญญาไ้จะไ้เงิน 40,000 บาท แล้ว ก. ก็นำ ข. ไปหา ก. ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีความพอใจและได้ตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนั้นโดยถูกต้อง ฉะนั้น ก. จะเรียกเงิน 40,000 บาท จาก ก. ไ้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำทอ อุทธรณ์เป็นเรื่องนายหนามีสิทธิเรียกร้องนำเงินจากตัวการ ซึ่งมีมาตรา 845 วารกแรกบัญญัติไว้ "....."

การที่นาย ก. ได้ทำสัญญาว่าจะให้เงิน 40,000 บาทแก่นาย ข. ฉะนั้น ก. ได้ทำสัญญาว่าจะให้เงิน 40,000 บาทแก่นาย ข. โดยนาย ข. มาตกลงกันทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนี้โดยถูกต้อง จึงถือว่า นาย ก. เป็นผู้จัดการให้ นาย ก. และนาย ข. ได้ทำสัญญาซื้อขายกันจนสำเร็จ ทั้งนี้ ก. จึงมีสิทธิเรียกเงิน 40,000 บาทอันเป็นค่าเงินจาก ก. ได้ในฐานะที่นาย ก. ทำการเป็นนายหน้า นาย ก. จะอ้างว่า นาย ก. เป็นผู้ทำการให้แก่บุคคลภายนอกหรือว่า นาย ก. ได้รับกำนันจากบุคคลภายนอกกว่าจะให้ค่าบำเหน็จอันไม่ควรจะไต่ถาม ป.พ.พ. มาตรา 847 ไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะ นาย ก. ไม่ได้ทำการให้แก่ นาย ข. หรือได้รับกำนัน นาย ข. ว่าจะให้เงินในการซื้อขายที่ดินแปลงนี้แต่ประการใด เป็นแต่เพียงนาย ก. ได้ทราบความประสงค์ของนาย ก. และนาย ข. เท่านั้น นาย ก. ต้องการขายที่ดิน ส่วนนาย ข. ต้องการหาซื้อที่ดินเพื่อปลูกบ้าน นาย ก. จึงได้มาหา นาย ก. เพื่อรับทำการเป็นนายหน้าให้เท่านั้น

สรุป นาย ก. เรียกว่านำเงินนายหน้าเป็นจำนวนเงิน 40,000 บาท จาก นาย ก. ได้ตามหลักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น

5. คำถาม นายประสิทธิ์ให้นายอื่นเที่ยวหาซื้อที่ดินบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ เป็นที่ศาลอากาศของครอบครัว โดยจะให้ค่านายหน้านายอื่นในอัตราร้อยละห้าของราคาที่ดินที่ตกลงซื้อขายกัน นายอื่นพานายสีเจ้าของที่ดินมาพบนายประสิทธิ์ จนพากันไปคูที่ดินจนเป็นที่พอใจ แต่นายประสิทธิ์เสียขายเงินที่จะต้องเสียค่านายหน้า จึงให้นายประสาทรชวารีไปซื้อจากนายสี และให้ลงชื่อนายประสาทรชวารีเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ไว้ก่อน นายอื่นผู้เป็นนายหน้าจะมาขอเบิกค่านายหน้าจากนายประสิทธิ์ นายประสิทธิ์บอกว่า เขามีได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินรายนี้ ขอทราบ ว่าเรื่องนี้ไปถึงศาล ศาลจะวินิจฉัยอย่างไร

แนวคำตอบ ตามอุทธรณ์ นายอ้อมมีสิทธิที่จะไต่ถามนายหน้าร้อยละห้าตามที่นายประสิทธิ์ไต่ตกลงไว้ ทั้งนี้เพราะว่า นายอ้อมไต่ซื้อให้นายประสิทธิ์ได้เขาทำสัญญาซื้อขายที่ดินรายแล้ว ตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 กล่าวคือ ไต่ถามนายสี่และนายประสิทธิ์ไปคู่กันเป็นที่พอใจจะทำการซื้ออยู่แล้ว แมวนายประสิทธิ์จะไต่ถามนายประสาทรชชายไปซื้อที่ดินแปลงนี้เสียเองก็เป็นเรื่องที่นายประสิทธิ์ไต่ตั้งให้นายประสาทรชซื้อที่ดินแปลงนี้แทนตน เนื่องจากคนเสียค่านายหน้ามันเอง ดังนั้น สัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนี้สำเร็จ เนื่องมาจากผลที่นายหน้าไต่ซื้อของมันเอง นายอ้อมจึงมีสิทธิไต่รับบำเหน็จค่านายหน้าตามที่ไต่ตกลงกันไว้

6. คำถาม ม่วงให้เหลือเป็นนายหน้าชายที่ดิน 1 แปลง ในราคา 200,000 บาท จะไต่ถามนายหน้าร้อยละ 5 นายเหลือพานายฟ้าไปคู่กันจนนายฟ้าชอบใจตกลงจะซื้อในราคานั้น นายเหลือจึงพานายฟ้ามาพบนายม่วง เพื่อจะซื้อที่ดินรายนี้ แต่นายม่วงบอกนายฟ้าว่ากลับใจไม่ขายเสียแล้ว ดังนั้น นายเหลือจะเรียกค่านายหน้าร้อยละห้าจากราคาที่ดินของนายม่วงได้หรือไม่

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ นายเหลือไม่มีสิทธิไต่รับบำเหน็จค่านายหน้าดังกล่าว ทั้งนี้เพราะเหตุว่า สัญญาซื้อขายที่ดินรายนี้ยังไม่ได้ทำกันสำเร็จ เนื่องจากการที่นายเหลือ (นายหน้า) ไต่ซื้อให้ได้เขาทำสัญญา โดยนายม่วงเจ้าของที่ดินกลับใจ ไม่ยอมขายที่ดินแปลงนี้เสียแล้ว ดังนั้นนายเหลือจึงเรียกค่านายหน้าไม่ได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 845

7. คำถาม นายทองตกลงไต่ถามแดงเป็นนายหน้าจัดการขายที่ดินแปลงหนึ่งที่ตำบลบางรัก เป็นเงิน หนึ่งแสนบาท โดยไต่ถามนายหน้าร้อยละ 5 ทั้งนี้ต้องการจัดให้เสร็จภายในกำหนด 15 วัน ค่อยจากนั้น 10 วัน นายแดงพานายเขียวมาเพื่อตกลงซื้อขายที่ดินรายนี้ แต่นายทองไม่ชอบหน้านายเขียวเลยไม่ตกลงขายกัน กรณีในวันสุดท้ายที่จะครบกำหนด นายแดงเห็นว่าเมื่อหาผู้ซื้ออื่นไม่ได้แล้ว จึงเสนอตนเข้าเป็นผู้ซื้อไว้เองตามราคานั้น แต่นายทองก็ไม่ยอมขายให้ ดังนั้น นายแดงจะเรียกค่านายหน้าตามที่ไต่ตกลงไว้ได้หรือไม่

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ นายแดงจะเรียกนายหน้าไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าการที่นายแดงจะเรียกนายหน้าได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่นายแดงได้ทำการเป็นนายหน้าให้แก่ นายทองและนายเชียวได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันจนสำเร็จตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 ดังนั้นการที่นายทองคงปฏิเสธไม่ยอมขายที่ดินให้นายแดง สัญญาซื้อขายที่ดินแปลงนี้จึงยังไม่เกิดขึ้น เป็นผลสำเร็จ นายหน้าจึงไม่มีสิทธิจะเรียกร้องค่าบำเหน็จแต่ประการใด

อนึ่ง การที่นายแดงตกลงซื้อที่ดินของนายทองเสียเอง นายแดงก็มีสิทธิได้ บำเหน็จค่านายหน้าไม่ เพราะไม่ใช่กรณีที่นายแดงได้กระทำการในฐานะเป็นนายหน้า โดย การซื้อชื่อให้คนอื่นได้เข้าทำสัญญา หรือจัดการให้ได้ทำสัญญาแต่อย่างใด นายแดงจึงมีฐานะ เป็นผู้ซื้อที่ดินของนายทองเท่านั้น

8. คำถาม นาย ก. ต้องการจะขายที่ดินแปลงหนึ่ง จึงได้ขอให้เด็กชาย ข. อายุ 12 ปี ช่วยติดต่อหาคนซื้อโดยตกลงจะให้ค่านายหน้าไว้ เด็กชาย ข. สืบทราบว่า นาย ค. ต้องการ จะซื้อที่ดิน จึงพานาย ค. ไปพบนาย ก. จนได้มีการวางมัดจำกันแล้ว แต่ต่อมาไม่มีการซื้อขาย กัน ทั้งนี้ นาย ก. จะปฏิเสธความรับผิดชอบค่าเหน็จนายหน้าโดยอ้างว่าเด็กชาย ข. เป็นผู้เอ่ย และไม่มีการซื้อขายที่ดินกัน เช่นนี้ จะโดนหรือไม่ (ภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

แนวคำตอบ ขอควรพิจารณามี 2 ประการ คือ

1. ผู้เอ่ยเป็นนายหน้าได้ หรือและ
2. เพียงซื้อชื่อให้เขาได้เข้าทำสัญญาจะซื้อจะขาย ผู้ซื้อชื่อมีสิทธิเรียกร้องค่าเหน็จ นายหน้าหรือไม่

สำหรับประเด็นแรกที่ว่า ผู้เอ่ยเป็นนายหน้าได้หรือไม่นั้น เห็นว่าไม่มีกฎหมาย ห้ามเลขานุการบุคคลใดความสามารถเป็นนายหน้าไม่ได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาหน้าที่ของนายหน้า ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ.มาตรา 845 แล้วจะเห็นว่า นายหน้ามีหน้าที่เพียงซื้อชื่อจัดการให้ เขาได้เข้าทำสัญญากันเท่านั้น นายหน้าไม่ได้เข้าทำสัญญาเอง เลขและก็ไม่ได้นำแทนใครด้วย บุคคลใดความสามารถ เช่น ผู้เอ่ย หรือเด็กชาย ข. ความนี้ดูน่าจะจึงอาจเป็นนายหน้าได้

ประเด็นที่สองที่ว่า เพียงข้อขอให้เขาเขาทำสัญญาจะซื้อจะขายกัน ผู้ซึ่งมีสิทธิ
ไต่ถามว่าเห็นจนายหน้าหรือไม่เห็น พิจารณาได้ดังนี้ ป.พ.พ.มาตรา 845 บัญญัติว่า "บุคคลผู้ใด
ตกลงจะไต่ถามว่าเห็นจนายหน้าเพื่อที่ซึ่งขอให้เขาเขาทำสัญญากันก็ดี จักการให้ไต่ถามสัญญา
กันก็ดี ท่านว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดใช้ค่าไต่ถามจกเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จ เนื่องแต่ผลแห่ง
การที่นายหน้าไต่ถามหรือจัดการนั้น" จะเห็นได้ว่า มาตรา 845 นี้ ระบุหน้าที่นายหน้าเพียง
แต่ที่ซึ่งขอให้เขาเขาทำสัญญากันสำเร็จ คนก็มีสิทธิไต่ถามว่าเห็นจนายหน้าแล้ว
เพราะฉะนั้นถ้าคนไต่ถามกับเขาเขาทำสัญญาจะซื้อจะขายกันเสร็จแล้ว ก็ควรถือได้ว่าคนมี
สิทธิไต่ถามว่าเห็น เพราะสัญญาจะซื้อจะขายก็เป็นสัญญาอย่างหนึ่งเหมือนกัน ตามมาตรา 845
มิได้ยกเว้นไว้ว่า ถ้าเป็นสัญญาจะซื้อจะขายแล้วไม่ถือว่า เป็นสัญญาตามความหมายของมาตรานี้

ตามอุทธรณ์ปรากฏว่า เด็กชาย ข. ไต่ถามจนาย ก. วางมัดจำแก่นาย ก.
แสดงว่าได้มีการตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกันเรียบร้อยแล้ว ตาม ป.พ.พ.มาตรา 456
นาย ก. จึงต้องรับผิดใช้ค่านายหน้าแก่เด็กชาย ข. (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 443/2461, 236/2476)
9. คำถาม นาย ก. ต้องการเช่าห้องแถวเพื่อทำการค้าจึงไปติดต่อกับนาย ข. ให้ช่วยหา
ให้ ตกลงจะให้เช่ารายหน้า 200 บาท และค่าพาหนะที่จะพานาย ก. ไปพบกับเจ้าของห้องแถว
และกุห้องแถวอีก 30 บาท นาย ข. จึงพานาย ก. ไปพบกับนาย ค. เจ้าของห้องแถว เพื่อ
ตกลงกัน แต่เมื่อนาย ก. ไต่ถามห้องแถวแล้วไม่พอใจ จึงมิได้ตกลงเช่าห้องแถวนั้น กรณีนาย ข.
เรียกให้นาย ก. ชำระค่าพาหนะ 30 บาทตามที่ตกลงกัน นาย ก. ไม่ยอมให้โดยอ้างว่า
มิได้ทำสัญญาเช่าห้องแถวนั้น เช่นนี้ ข้อต่อสู้ของนาย ก. พังขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด
(ภาค 1 ปีการศึกษา 2517)

แนวคำตอบ ตามอุทธรณ์ นาย ก. ตกลงให้เช่าพาหนะแก่นาย ข. ในการติดค่อพาหน
ผู้ให้เข้าเป็นเงิน 30 บาท ค่าพาหนะนั้นนับได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่นายหน้าเสียไป และเมื่อ

เป็นค่าใช้จ่ายที่นาย ก.ตกลงจะให้ด้วยแล้วเช่นนี้ แม้นในที่สุดนาย ก.มิได้ทำสัญญาเช่าห้อง
แถวกับนาย ค. นาย ก.ก็ไม่พบความรับผิดที่จะต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่าย 30 บาท ให้กับ
นาย ข. ข้อต่อสู้ของนาย ก.ฟังไม่ขึ้น

10. คำถาม นายเอ นายบี นายซี เป็นเพื่อนกัน นายบีทราบว่านายเอมีที่ดินจะขาย
ส่วนนายบี ก็ต้องการจะซื้อที่ดินจากนายเอ แต่เกรงราคาที่ดินจะแพงเกินไป ด้วยความไม่
แน่ใจจึงไปขอคำปรึกษาจากนายซี ว่าสมควรจะซื้อที่ดินนั้นจากนายเอหรือไม่ นายซีให้คำ
แนะนำและสนับสนุนให้นายบีซื้อไว้ นายบีจึงได้เข้าพบนายเอทั้งสองก็ตกลงซื้อขายที่ดินกัน
ดังนี้ นายบีจะเรียกค่านายหน้าในการนี้จากใครได้บ้างหรือ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2519)

แนวคำตอบ นายบีเรียกค่านายหน้าจากใครไม่ได้เลย เพราะบุคคลผู้มีสิทธิได้ค่านายหน้า
นายหน้านั้นต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ตามที่ ป.พ.พ.มาตรา 845บัญญัติไว้ว่า "บุคคลผู้ใดตกลง
จะให้ค่านายหน้าแก่คนใดคนหนึ่ง เพื่อให้ซื้อให้ใครเขาทำสัญญาจัดกิจการให้ใครทำสัญญากันก็
หาว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดใช้ค่านายหน้าแก่คนใดเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่ง
การที่นายหน้าได้ซื้อหรือจัดกิจการนั้น" แต่พฤติการณ์ตามข้อหาหรือคดี ปราบกฏว่า นายบีรู้จัก
นายเอและรู้อยู่ก่อนแล้วควรวาง นายเอต้องการจะขายที่ดิน การที่นายบีแนะนำสนับสนุนให้
นายบีซื้อที่ดินของนายเอนั้น จึงถือไม่ได้ว่าเป็นผู้ซื้อหรือจัดกิจการให้เขาได้เขาทำสัญญากัน
นายบีจึงไม่ใช่นายหน้าในการนี้ ย่อมไม่มีสิทธิได้ค่านายหน้าตาม ป.พ.พ.มาตรา
845 ดังกล่าว

11. คำถาม สัญญาตัวแทนต่างกับนายหน้าในสาระสำคัญอย่างไร จึงอธิบาย (ภาค 1
ปีการศึกษา 2521)

แนวคำตอบ ให้ความหมายใน ป.พ.พ.มาตรา 797 เปรียบเทียบกับมาตรา 845 เป็น
หลัก แล้วชี้ให้เห็นความแตกต่างในข้อสำคัญที่ว่า ตัวแทนเข้าไปเป็นคู่สัญญากับบุคคลภายนอก
แต่นายหน้านั้นหาได้ไปมีส่วนเป็นคู่สัญญาด้วยกับบุคคลภายนอกแต่อย่างใดไม่

12. คำถาม นายแดงเป็นเจ้าของที่ดินต้องการจะขายที่ดินของตน แยกพอใจที่จะอยู่เฉย ๆ ไม่เสาะหาตนซื้อท้าววิไล นายคำอวดโคที่ดินจึงไปปรึกษานายขาวซึ่งนายขาวหามาเองว่า นายแดงมีที่ดินลักษณะที่นายคำอวดโค จึ่งโคแนะนำพร้อมทั้งพานายคำไปพบนายแดงจนในที่สุด นายคำดับนายแดงตกลงซื้อที่ดินดังกล่าวนี้ นายขาวจึงเรียกด่านาหน้าจากนายแดง เช่นนี้ นายแดงจะปฏิเสธตานาหน้าโคหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ นายแดงไม่จ่ายตานาหน้าโค เพราะนายแดงไม่โคตกลงให้ตานาหน้าแก่ นายขาว และกรณีนี้จะถือว่าโคมีการตกลงที่จะให้ตานาหน้าแก่โคขปริยายแล้วก็ได้ กรณีไม่เข้าเกณฑ์ที่จะเรียกด่านาหน้าโคตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 และ 846

13. คำถาม ก. โคทำสัญญาให้ ข. เป็นนายหน้าจัดการให้ ก. โคจำนองที่ดินกับธนาคารสยาม โดยตกลงจะจำนองเป็นเงิน 4 ล้านบาท ก. หราบว่า ข. โคติดต่อกับธนาคารสยามจนใกล้จะเรียบร้อย พร้อมทั้งจะทำการจำนองที่ดินกับธนาคารสยามแล้ว ก. เปลี่ยนใจ เห็นว่าจำนวนเงินดังกล่าวไม่เพียงพอจึงรับบอกเลิกสัญญานายหน้ากับ ข. และขอเอกสารต่าง ๆ คืนจาก ข. ข. ก็โดยจัดการดำเนินการต่อไป ต่อมาอีก 10 เดือน ง. โคเสนอต่อ ก. รับจัดการให้ ก. โคจำนองที่ดินแปลงนั้นกับธนาคารสยามเป็นเงิน 6 ล้านบาท โดยบิดา ง. เป็นผู้ชำระต้นจำนวนเงินดังกล่าว เมื่อ ก. โคทำสัญญาจำนองที่ดินแปลงนั้นกับธนาคารสยามเรียบร้อย และ ก. โคจ่ายตานาหน้าให้แก่ ง. ไปแล้ว ต่อมา ข. หราบเรื่อง จึงมาปรึกษาท่านว่า ข. จะเรียกด่านาหน้าหรือค่าเสียหายใด ๆ จาก ก. โคหรือไม่ ท่านจะให้คำแนะนำแก่ ข. อย่างไร จงอธิบาย

แนวคำตอบ ตอบตามมาตรา 845 โดยผู้ตอบจะแนะนำ ข. ว่า ข. ไม่มีสิทธิจะเรียกค่าเสียหายจาก ก. โค เพราะตามมาตรา 845 นั้น นายหน้าจะไ้รับค่าเสียหายเมื่อสัญญานั้นโคทำกันสำเร็จ เนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าซื้อของ จากอู่หาญ ก. ยังไม่โคทำสัญญากับธนาคารสยามเลย ข. จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายและค่าเสียหายต่าง ๆ จาก ก.

14. คำถาม นายโชติมอบหมายให้นายช่วงช่วยจัดการที่ดินของนายโชติ โดยตกลงจะให้ค่านายหน้า 5% ของราคาที่ดิน นายช่วงจึงไปหานายชัชวาล นายชัชวาลก็ไม่วางใจ ครั้นนายช่วงก็นำนายชัชวาล มาพบกับนายโชติ จนตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เช่นนี้ นายโชติก็คิด นายชัชวาลก็คิด จะต้องรับผิดชอบค่านายหน้าแก่นายช่วงอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ ทั้งนายโชติและนายชัชวาล จะต้องรับผิดชอบค่านายหน้าแก่นายช่วง ตามที่ตกลงกัน เพราะนายช่วงเป็นผู้จัดการให้นายโชติและนายชัชวาลตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินกันจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (ป.พ.พ.มาตรา 845)

แม้จะปรากฏว่านายช่วงเรียกค่านายหน้า 2 ทาง คือทั้งจากผู้ซื้อและผู้ขายก็ไม่ต้องห้ามตาม ป.พ.พ.มาตรา 847 กล่าวคือ ขอให้จริงตามเหตุอันสมควร ไม่ปรากฏว่านายช่วงนำหน้าการฝ่าฝืนหน้าที่ของตนอย่างไร

มาตรา 846 "ถ้ากิจการอันใดมอบหมายแก่นายหน้าโดยพฤตินัย เป็นที่คาดได้ว่ายอม
ทำให้คนที่อาจจะเอากำบำเหน็จไซ้ ท่านให้อธิบายว่าใดตกลงกันโดยปริยายว่ามีกำบำเหน็จ
นายหน้า

กำบำเหน็จนั้นถ้ามีกำหนดจำนวนกันไว้ ท่านให้อธิบายว่าใดตกลงกันเป็น
จำนวนตามธรรมเนียม"

นายหน้าจะมีสิทธิได้รับกำบำเหน็จหรือนายหน้านั้น ต้องมีสัญญาโดยชัดแจ้ง
หรือโดยปริยาย มอบหมายให้เป็นนายหน้า ไม่ว่าจะเป็นอย่างชัดแจ้งหรือนิตยบุคคล ซึ่งมีพฤติ
ระในดลารเป็นนายหน้าก็ตาม เมื่อเขาชี้ชื่อหรือเขาจัดการให้เขาทำสัญญาดังกล่าวสำเร็จ และ
จะเรียกกำบำเหน็จนายหน้าใดต่อเมื่อ

1. มีสัญญากันไว้ว่าจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าให้กำบำเหน็จตามมาตรา

845

2. กิจการที่มอบหมายแก่นายหน้านั้น โดยพฤตินัยเป็นที่คาดหมายได้ว่า
นายหน้ายอมทำให้คนที่อาจจะเอากำบำเหน็จ ไม่ใช่ทำให้กันเปล่า ๆ ตามมาตรา 846 นี้ ถือว่า
มีการตกลงกันโดยปริยายว่ามีกำบำเหน็จนายหน้า

เช่น สำนักงานจัดหาต่าง ๆ หรือสำนักงานขายบ้านเช่า เหล่านี้ถึงขั้นเพื่อหวัง
บำเหน็จ ดังนั้นถ้าสำนักงานจัดหาบ้านเช่าให้นายจรูญใด ก็ถึงนั้น นายจรูญต้องจ่ายกำบำเหน็จ
ให้แก่สำนักงาน

แต่ถ้าเราอยากได้คนส่วนและเพื่อเรานามาได้ เราไม่ต้องจ่ายกำบำเหน็จนายหน้า
ให้ เพราะพฤติการณ์ที่คนเราไม่ได้กระทำเพื่อบำเหน็จ ถ้าเมื่อไม่มีข้อตกลงเรื่องกำบำเหน็จไว้
ก็จะเรียกกำบำเหน็จกันไม่ได้

ในกรณีที่มีกำหนดจำนวนกำบำเหน็จและไม่ปรากฏธรรมเนียมปฏิบัติ ศาลย่อม
กำหนดเท่าที่กำหนดโดยตามธรรมเนียม

เช่น แปรแปลงการขายโทรทัศน์ของตน จึงให้ป้องกันมีอาชีพเป็นนายหน้าซื้อ
โทรทัศน์ช่วยจัดการนาคนซื้อ ป้องกันการซื้อของไหลนมาซื้อเครื่องโทรทัศน์ดังกล่าวจากแปง
โค แปรแปลงให้บำเหน็จนายหน้าปกป้อง ตามจำนวนที่ถือเป็นธรรมเนียมกัน เช่นร้อยละ 2
ของโทรทัศน์ที่ขายได้ (ดูคำพิพากษานี้ที่ 186/2510, 1975/2500)

คำพิพากษานี้ที่ 186/2510 โจทก์ได้จัดการในจำนวนจัดการขายที่ดิน
จำนวนจัดการขายที่ดินของโจทก์ได้สำเร็จ ย่อมเป็นกิจการที่ทำให้แก่กันโดยพฤติการณ์ที่
คาดหมายไว้ว่า ทำให้แก่กันเพื่อจะเอาบำเหน็จ จึงถือได้ว่าตกลงกันโดยปริยายว่ามีบำเหน็จนาย
หน้าตาม ป.พ.พ.มาตรา 846 แม้จะฟังไม่ได้ว่าตกลงกันให้ค่านายหน้าแก่กันเป็นจำนวนที่เกิน
ไปจาก 11,000 บาท ทั้งที่จำเลยนำสืบ จำเลยก็มีสิทธิได้ค่านำเหน็จ เมื่อไม่ใดควมว่าค่า
นำเหน็จนั้นได้ตกลงเป็นจำนวนเท่าใด และไม่ปรากฏธรรมเนียมในกรณี ศาลย่อมกำหนดให้
ตามสมควรได้

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นายหมั้นตั้งให้นายสาวเป็นตัวแทนไปจัดการชายที่กิน 2 ไร่ ของนายหมั้น โดยมีข้อตกลงกันว่าถ้าชายใดจะให้อะไรกับนายสาวหรือไม่ เมื่อนายสาวจัดการชายที่กินนั้นได้แล้ว นายสาวจะเรียกร้องอะไรจากนายหมั้นไต่ถามหรือไม่ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2517)

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 803 ตัวแทนไม่มีสิทธิจะไต่ถามว่าเห็นใจ เว้นแต่จะได้อธิบายตกลงกันในสัญญาว่ามีให้ เห็นใจ หรือทางการที่สัญญาประพฤติก่อนนั้นเป็นปรีชาว่ามีให้ เห็นใจ หรือเคยเป็นธรรมเนียมมีให้ เห็นใจ

การที่นายหมั้นตั้งให้นายสาวเป็นตัวแทน ให้ไปจัดการชายที่กินจนสำเร็จนั้น ถือได้ว่าทางการที่สัญญาประพฤติก่อนนั้น เป็นปรีชาว่ามีให้ เห็นใจแล้ว เพราะเป็นกิจการอันใดที่มอบหมายให้แก่อีกโดยพฤติการณ์ที่คาดหมายได้ว่าทำให้แก่... เพื่อจะเอาค่าให้ เห็นใจ จึงถือได้ว่าตกลงกันโดยปรีชาว่ามีให้ เห็นใจเทียบเคียงได้กับ ป.พ.พ.มาตรา 846 วรรคแรก นายสาวจึงเรียกร้องค่าให้ เห็นใจได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 803 ดังกล่าว และถ้าไม่ปรากฏว่าค่าให้ เห็นใจนั้นได้ตกลงกันเป็นจำนวนเท่าไร นายสาวก็เรียกร้องได้ในอัตราค่าธรรมเนียมของการจัดการชายที่กิน (เทียบเคียงได้กับ ป.พ.พ.มาตรา 834 และมาตรา 846 วรรคสุดท้าย) และถ้าไม่ปรากฏธรรมเนียมในการนั้น ศาลย่อมกำหนดให้เท่าที่อาจกำหนดได้ตามสมควร (เทียบได้กับคำพิพากษาฎีกาที่ 186/2510)

2. คำถาม ตัวแทนศาล่าง และนายหน้า จะมีสิทธิไต่ถามว่าเห็นใจเสมอไปหรือไม่

แนวคำตอบ ตัวแทนศาล่าง นายหน้า มีสิทธิไต่ถามว่าเห็นใจ หรือไม่นั้นย่อมพิจารณาได้จากหลักกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ กล่าวคือ

ตัวแทนนั้น ป.พ.พ.มาตรา 803 บัญญัติเรื่องตัวแทนไม่มีสิทธิจะไต่ถามว่าเห็นใจ เว้นแต่จะได้อธิบายตกลงกันในสัญญาว่ามีให้ เห็นใจ หรือทางการที่สัญญาประพฤติก่อน

นั้นเป็นปรีชาชวามีบำเพ็ญหรือเคยเป็นธรรมเนียมว่ามีบำเพ็ญ ซึ่งตามหลักกฎหมายดังกล่าว
คือเป็นหลักว่า เรื่องตัวแทนนี้ไม่มีบำเพ็ญ แດอย่างไรก็ดี ก็มีข้อตกลงไว้ในตัวแทนเรียกว่า
บำเพ็ญได้ 3 ประการ คือ

1. เมื่อมีข้อตกลงกันไว้
2. ไม่มีข้อตกลงแต่ตามทางประเพณีปฏิบัติต่อกัน เข้าใจได้ว่า จะให้บำเพ็ญ

กัน หรือเรียกว่าจะให้บำเพ็ญโดยปรีชา

3. เคยมีธรรมเนียมประเพณีว่า การจัดการอย่างนั้นเขาให้บำเพ็ญกับ
ส่วนตัวแทนต่างชาติ ถ้ามีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ตัวแทนต่างชาติมีสิทธิได้รับ

บำเพ็ญ โดยอัตราตามธรรมเนียมของกิจการที่จัดการตกลงไปในทุกรายไป ผิดกับตัวแทน
ธรรมดา ซึ่งโดยปกติไม่มีบำเพ็ญ แต่ตัวแทนต่างชาติมีบำเพ็ญเสมอ

สำหรับกรณีนายหน้า โดยหลักที่ปฏิบัติกันสืบมาเป็นประเพณีคือว่านายหน้า

เป็นผู้ช่วยซื้อหรือจัดการให้ใครทำสัญญาอันสำเร็จ การกระทำดังกล่าวเป็นกิจการที่ทำให้
ได้เพื่อหวังจะเอาบำเพ็ญค่านายหน้าเท่านั้น ทั้งนี้จะเห็นได้จากบทบัญญัติใน ป.พ.พ.มาตรา
846 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้ากิจการอันใดมอบหมายแก่นายหน้านั้น โดยพฤติการณ์เป็นที่คาดหมายได้
ว่ายอมทำให้แก่เพื่อจะเอาค่านำบำเพ็ญไซ้ ท่านให้อธิว่าตกลงกันโดยปรีชาชวามีบำเพ็ญ
นายหน้า" ฉะนั้นตามปกติค่านายหน้าจึงมีสิทธิได้รับบำเพ็ญเสมอ เว้นแต่จะตกลงกันไว้เป็น
อย่างอื่น

3. คำถาม ถ้ากิจการอันใดมอบหมายแก่นายหน้าโดยพฤติการณ์เป็นที่คาดหมายว่า ยอม
ทำให้แก่เพื่อจะเอาบำเพ็ญ แต่หากว่ามีข้อตกลงจำนวนค่านำบำเพ็ญกันไว้ตามบทบัญญัติ
แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นายหน้าจะเรียกร้องค่านำบำเพ็ญได้เป็นจำนวนอย่างไร
แนวคำตอบ กิจการใดก็ตามที่มอบหมายให้นายหน้าปฏิบัตินั้น ถ้าโดยพฤติการณ์ต่าง ๆ
เป็นที่คาดหมายว่า ยอมทำให้แก่เพื่อจะเอาบำเพ็ญแล้ว กฎหมายบัญญัติว่า แม้จะไม่ได้

ตกลงไว้ ก็ให้ถือว่าโคตกลงกันโดยปริยายว่ามีบำเหน็จนายหนา

อนึ่ง คำบำเหน็จนายหนานั้น ถ้ามีโคกำหนดกันไว้ว่าเป็นจำนวนเท่าใด ให้ถือว่าตกลงกันเป็นจำนวนตามธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันมา (ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 186/2510) เช่น ก.ประสงค์จะขายที่ดินของตนแปลงหนึ่ง จำนวน 1 ไร่ ซึ่งอยู่ริมถนนเพชรเกษม ในราคาตารางวาละ 5,000 บาท จึงโคติดต่อกับ ข. ซึ่งมีอาชีพเป็นนายหนาเกี่ยวกับการซื้อขายที่ดินให้ช่วยจัดการขายที่ดินรายนี้ ข. ได้จัดการขายที่ดินของ ก. โคสำเร็จ ก็กิจการที่ทำให้แก่กัน โดยพฤติการณ์เช่นนี้ ย่อมถือได้ว่ามีการตกลงกันโดยปริยายว่า ข. จะต้องได้รับคำบำเหน็จนายหนา หากมีโคกำหนดจำนวนคำบำเหน็จกันไว้ ถ้าตามธรรมเนียมในการซื้อขายที่ดินจะต้องจ่ายบำเหน็จแก่นายหนา ร้อยละ 5 ในกรณีเช่นนี้ ข. ย่อมจะเรียกบำเหน็จจาก ก. โคร้อยละ 5 ของราคาที่ดินที่ขายโค

$$\frac{5}{100} \times 20,000,000 = 1,000,000 \text{ บาท}$$

4. คำอำม หากไม่โคตกลงกันไว้ในเรื่องจำนวนคำบำเหน็จนายหนา นายหนามีสิทธิเรียกร้องคำบำเหน็จจากคนที่ตนซื้อของให้เขาทำสัญญาหรือจัดการให้โคทำสัญญาได้เป็นจำนวนเท่าใด

แนวคำตอบ ในกรณีที่มีโคตกลงกันไว้ในเรื่องจำนวนคำบำเหน็จนายหนากฎหมายบัญญัติไว้ให้ถือว่า โคตกลงกันเป็นจำนวนตามธรรมเนียม เพราะฉะนั้นการที่นายหนาจะใช้สิทธิเรียกร้องคำบำเหน็จจากคนที่ตนซื้อของให้เขาทำสัญญาหรือจัดการให้โคทำสัญญาได้เป็นจำนวนเท่าใด จึงขึ้นอยู่กับกรณีที่ว่าเรื่องเช่นนั้นตามธรรมเนียมเขาถือจ่ายกันจำนวนเท่าไร

เช่น แสงเป็นนายหนาจัดการขายที่ดินแปลงหนึ่งของสี หักเส้า เป็นเงินจำนวน 80,000 บาท ทั้งนี้ขอตกลงว่าแสงจะโครับบำเหน็จจากการเป็นนายหนารั้งนี้ด้วย แต่มีโคตกลงกันไว้ว่าจะให้เป็นจำนวนเท่าไร กรณีเช่นนี้ ถ้าตามธรรมเนียมประเพณีคำบำเหน็จสำหรับนายหนาซื้อขายที่ดินร้อยละ 5 ของราคาที่ดินที่ขายโคแสดงก็ย่อมเรียกเรื่องคำบำเหน็จจากสีโคเป็นจำนวน $80,000 \times \frac{5}{100}$ เท่ากับ 4,000 บาท

มาตรา ๘47 "ถ้านายหน้าทำการให้แก่บุคคลภายนอกด้วยก็ดี หรือได้รับค้ำประกันแก่บุคคล
ภายนอกเช่นว่านั้นจะให้คำปรึกษาอันไม่ควรแก่นายหน้าผู้กระทำการโดยสุจริตก็ดี เป็นการ
ฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่ตนเข้ารับทำหน้าที่ไซ้ ทว่านายหน้าผู้มีสิทธิจะได้รับบำเหน็จหรือรับชดใช้
ค่าใช้จ่ายที่ใดเสียไปไม่"

ในมาตรานี้ เป็นบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนายหน้าหมคสิทธิได้รับบำเหน็จดังต่อไปนี้
นี้ คือ

(1) นายหน้าทำการให้แก่บุคคลภายนอกด้วย เป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่ตนเข้ารับ
หน้าที่

(2) นายหน้าได้รับค้ำประกันแก่บุคคลภายนอกว่า จะให้คำปรึกษาอันไม่ควรแก่
นายหน้าผู้กระทำการโดยสุจริต เป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่ตนเข้ารับหน้าที่

ตามปกตินายหน้าย่อมทำการเป็นนายหน้าให้แก่บุคคลภายนอกได้ กล่าวคือ เป็น
นายหน้าทั้งสองฝ่ายได้ในเมื่อไม่เป็นการทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบหรือผลประโยชน์ไม่ชดกัน

เหตุที่กฎหมายห้ามในประการแรกเป็นเรื่องนายหน้ามิได้ปฏิบัติตรงไปตรงมา
เป็นต้นว่านายหน้าเป็นทั้งนายหน้าขายจักรเย็บผ้าและซื้อจักรเย็บผ้า แตนายหน้าพยายาม
ขายจักรเย็บผ้าให้ถูกเพื่อช่วยเหลือฝ่ายผู้ซื้อ หรือตามสัญญาว่านายหน้าห้ามเป็นนายหน้าอีกฝ่ายหนึ่ง
แต่นายหน้าฝ่าฝืนเขาเป็นนายหน้าอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

ส่วนข้อห้ามประการที่สองนั้น เป็นเรื่องเป็นนายหน้าฝ่ายเดียว แตนายหน้า
กระทำการช่วยเหลือบุคคลภายนอกให้ได้รับประโยชน์ โดยได้รับค้ำประกันจากบุคคลภายนอกว่า
จะให้คำปรึกษาแก่นายหน้า ซึ่งคำปรึกษานั้นโดยปกติที่นายหน้าทำการโดยสุจริตจะไม่ควร
ได้รับบำเหน็จเป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่ตนเข้ารับทำหน้าที่นายหน้า นายหน้าไม่มีสิทธิจะได้รับ
บำเหน็จ และในขณะเดียวกัน ถ้าหาคนนายหน้ามีข้อตกลงกันไว้ว่า นายหน้ามีสิทธิที่จะได้รับ
ชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าใช้จ่ายที่เสียไป ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘45 วรรคสอง ซึ่งตาม
ปกตินายหน้าไม่มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่เสียไป ไม่ว่านายหน้าจะใดกระทำการสำเร็จหรือไม่

แต่ถ้ามีข้อตกลงว่ามีสิทธิใครรับใช้ก็ตกลงว่า ถ้านายหน้าปฏิบัติฝ่าฝืนต่อหน้าที่ความมาตรา ๑47 นายหน้าก็ไม่มีสิทธิรับใช้ค่าใช้จ่ายที่เสียไปไม่ เพราะถือว่านายหน้าหาสารโดยไม่สุจริตได้รับผลประโยชน์จากบุคคลภายนอกมาแล้ว จึงขอซื้อหรือจัดการให้ตัวสาร เขาทำสัญญากับบุคคลภายนอกนั้น อย่างไรก็ตามจะเป็นการรับำเหน็จที่ไม่สมควรหรือระห่ำการเป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่รับทำหน้าที่นายหน้านั้น ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่าสารที่นายหน้าไปรับำเหน็จ เช่นนั้น จากบุคคลภายนอกเป็นปฏิปักษ์หรือขัดผลประโยชน์ของผู้ที่มอบให้นายหน้ากระทำกิจการนั้นหรือไม่ ซึ่งจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป การรับำเหน็จนายหน้าทั้งจากฝ่ายผู้ซื้อและฝ่ายผู้ขาย ไม่ได้ว่าเป็นการรับำเหน็จที่ไม่สมควรเสมอไปเพราะบางครั้งก็เป็นการผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นายโกเจ้าของร้านขายกล้วยเคี้ยว ต้องการคนรับใช้เพื่อช่วยล้างชาม จึงขอให้นางเกี้ยวช่วยหาคนรับใช้ โดยตกลงกันว่านางเกี้ยวจะได้รางวัลค่าหาคนใช้ 200 บาท นางเกี้ยวทราบว่ นางสาวกรวยอยากทำงาน จึงไปแจ้งให้นางสาวกรวยทราบพร้อมทั้งรับจะพานางสาวกรวยไปพบนายโก เพื่อจะได้ว่าจ้างกันทำงานต่อไป โดยขอค่าพาพบว่าจ้าง 300 บาท นางสาวกรวยตกลงด้วย เมื่อนางเกี้ยวพานางสาวกรวยไปพบกับนายโกแล้ว นายโกก็ตกลงว่าจ้างให้นางสาวกรวยทำงานรับใช้ในร้านของตน แต่นางสาวกรวยทำงานได้เพียง 7 วันก็ทนงานหนักไม่ไหว ได้ลาออกไปตั้งนี้ นางเกี้ยวจะเรียกร้องให้นายโกและนางสาวกรวยชำระเงินตามที่ตกลงไว้นั้นได้เพียงใด หรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2517)

แนวคำตอบ โดยนัย ป.พ.พ.มาตรา 845 นายหนาเพียงซื้อหรือจัดการใหญ่บุคคลใดได้เขาทำสัญญากันเสร็จหรือสำเร็จ ก็มีสิทธิไต่ถามว่าเห็นจนายหนาแล้ว และโดยนัยมาตรา 847 ที่นายหนาไม่มีสิทธิไต่ถามว่าเห็นจ ถ้าทำการใหญ่บุคคลภายนอกหรือรับคำนั้นจะให้ถามว่าเห็นจากบุคคลภายนอกนั้น ก็เฉพาะกิจการที่เป็นการฝ่าฝืนต่อกรณีที่นายหนาเข้ารับทำหน้าที่เท่านั้น

ข้อเท็จจริงตามอุทธรณ์ จะเห็นได้ว่านางเกี้ยวได้จัดการซื้อของให้นายโกและนางสาวกรวยได้เขาทำสัญญากันสำเร็จแล้ว นางเกี้ยวจึงชอบที่จะไต่ถามนายหนาตามมาตรา 845 โดยมีพักต้องคำนึงว่า เขาจะปฏิบัติตามสัญญากันต่อไปเพียงไรหรือไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 443/2461, 132/2476) และการที่นางเกี้ยวจะเรียกค่านายหนาจากทั้งนายโกและนางสาวกรวยนั้นก็ไม่ปรากฏว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อกรณีที่นายหนาเข้ารับทำหน้าที่อันจะทำให้ไม่มีสิทธิไต่ถามว่าเห็นจตามมาตรา 847 อย่างใด นางเกี้ยวจึงชอบที่จะไต่ถามว่าเห็นจค่านายหนาทั้ง 2 ทางคือ จากนายโก 200 บาท และจากนางสาวกรวย 300 บาท ตามที่ตกลงกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 144/2467)

2. คำถาม นายหน้าเรียกค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไปเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่นายหน้าไ้
อย่างไร หรือไม่

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 วรรค 2 บัญญัติว่า "นายหน้ามีสิทธิจะรับชดไ้
ค่าใช้จ่ายที่ไ้เป็นไป ก็ต่อเมื่อไ้ตกลงกันไว้เท่านั้น ความชอนทานให้ช้บังคับแม้ถึงว่าสัญญา
จะมีไ้ทำกันสำเร็จ" จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นไ้ว่าไ้ขอปกตินายหน้าไม่มีสิทธิที่จะเรียก
รองค่าใช้จ่ายอันตนไ้เสียไปเนื่องจากการช้ชองหรือการจัการจากผู้รับจัการ เว้นแต่
จะมีชอสัญญาระบุไว้ในกรณีที่มีชอสัญญาระบุไว้ นายหน้ามีสิทธิไ้รับการชดไ้ค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไป
ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ แม้จะมีไ้มีการทำสัญญากันสำเร็จ นายหน้าก็มีสิทธิเรียกค่าไ้
จ่ายที่ไ้เสียไปนั้นไ้เสมอ

แต่อย่างไรก็ตาม ป.พ.พ.มาตรา 847 ไ้บัญญัติยกเว้นไว้ในกรณีต่อไปนี้
หน้าหน้าไม่มีสิทธิไ้รับชดไ้ค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไป กล่าวคือ

1. ถ้านายหน้าทำการในแถบคณภานนอกควช และการที่หน้านั้นเป็นการฝ่าฝืน
ค่อนหาที่ชองตนแล้ว นายหน้าไ้เรียกค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไปไม่ไ้ ทั้งนี้ แม้จะมีชอตกลงไว้ก็ตาม
หรือ

2. ถ้านายหน้าไ้รับค้ำมั่นที่ว่าจะไ้ใหม่ำเห็นจอนไม่ควรสำรับนายหน้าผู้กระทำ
การไ้สุจริต จากบคณภานนอก และการรับค้ำมั่นนั้นเป็นการฝ่าฝืนค่อนหาที่ชองตนควแล้ว
นายหน้าไ้เรียกค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไปไม่ไ้ ทั้งนี้ แม้จะมีชอตกลงไว้ก็ตาม

ตัวอย่างเช่น ก. เป็นนายหน้าขายมา 1 ตัวของ ข. ไ้ ก. จะหาผู้ชื้อมาขึ้น
ในราคาสูง และในขณะที่ชื้อกัน ก. ก็รับกับ ค. ซึ่งต้องการชื้อมาว่าจะจัการให้ ค. ชื้อมาของ
ข. ในราคาออก ไ้ ค. รับเป็นนายหน้าให้ ทั้งนี้ ก. ไม่มีสิทธิจะเรียกรองค่าใช้จ่ายที่ไ้เสียไป
จาก ข. หรือ ค. แม้จะมีชอตกลงกันไว้ก็ตาม หรือ ก. เป็นนายหน้าหาชื้อที่ดินให้ ข. 1 แปลง
เพื่อจะปลูกแตงโม ค. ซึ่งมีที่ดินอยู่ 1 แปลง เคยชื้อทำไร่ปลูกแตงโม แต่ไม่ไ้ผลเพราะดินไม่ไ้
แต่ ค. ประสงค์จะขายที่ดินนั้น จึงให้ค้ำมั่นกับ ก. ว่าจะให้ ก. 10,000 บาท เป็นรางวัลถ้าขาย
ที่ดินนี้ให้ ข. ไ้ ก. จึงไ้จูงใจให้ ข. ชื้อที่ดินแปลงนี้ ทั้งนี้ ก. ไม่มีสิทธิเรียกค่าไ้จ่ายที่ไ้เสียไป
จาก ข.

มาตรา ๘๔๘ "ถ้านายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงการชำระหนี้ตามสัญญาซึ่งได้ทำต่อกัน เพราะตนเป็นสื่อ เว้นแต่จะมีใบบอกชื่อของฝ่ายหนึ่งให้รู้ถึงอีกฝ่ายหนึ่ง"

นายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ ความสัญญาที่ตนเป็นตนกลางชักนำไป เขาทำกันนั้น ถ้าสัญญาฝ่ายหนึ่งผิดสัญญาไม่ชำระหนี้ นายหน้าก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เป็นส่วนตัว เว้นแต่นายหน้าไม่บอกชื่อของฝ่ายหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ ถ้าหากเกิดไม่ชำระหนี้ขึ้นจากฝ่ายที่นายหน้าไม่บอกชื่อ นายหน้าก็ไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามสัญญานั้น เพราะมี เช่นนั้นอีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถจะเรียกร้องเอาจากผู้ใด เพราะนายหน้าไม่บอกชื่อว่าเป็นสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ตัวอย่างเช่น นายหน้าผู้ชายบอกขายพัสดุแก่ผู้ชาย ผู้ซื้อตกลงซื้อ นายหน้า รับเงินค่าซื้อพัสดุจากผู้ซื้อโดยไม่บอกว่าเป็นใคร ต่อมาผู้ชายไม่ส่งมอบพัสดุให้แก่ ผู้ซื้อ เช่นนี้ นายหน้าจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบ

คำถามพยานมาตรา

1. คำถาม นาย ก. เป็นนายหน้าชักนำนาย ข. ซื้อที่ดินของนาย ก. นาย ข. และนาย ค. โคตรกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกันโดยถูกต้อง กำหนดวางเงินและโอนกรรมสิทธิ์กันในวันที่ 3 พฤษภาคม 2519 ครั้นถึงกำหนด นาย ข. ไม่นำเงินมาวางตามสัญญาทำให้นาย ค. ได้รับความเสียหาย นาย ค. จึงฟ้องนาย ก. ให้รับผิดชอบร่วมกับนาย ข. พร้อมทั้งปฏิเสธไม่ยอมให้ค่านายหน้าแก่นาย ก. อ้างว่านาย ก. ได้รับความเสียหายจากการซื้อขายที่ดินแปลงนี้จากนาย ข. ด้วย จึงไม่มีสิทธิได้รับค่านายหน้าอีก ข้อเท็จจริงเป็นดังนี้ ให้พยานอธิบายสิทธิและความรับผิดชอบระหว่างนาย ก. กับ นาย ค.

แนวคำตอบ การที่ นาย ก. ชักนำให้นาย ข. และนาย ค. เข้าทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินกันโดยถือว่านาย ก. ใ้ปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าสมบูรณ์ และมีสิทธิโคตรค่าบำเหน็จจากนาย ข. และนาย ค. ผู้ซึ่งตกลงจะให้ค่านำเหน็จนายหน้าแล้วตาม ป.พ.พ.มาตรา 845

การที่นายหน้ารับหรือชอรับบำเหน็จนายหน้าจากคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่ตนชักนำให้เขาทำสัญญากันนั้น ข่อมกระทำโดยผิดเป็นภาระกระทำโดยสุจริต และเป็นภาระสมประโยชน์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ตาม ป.พ.พ.มาตรา 843 ในกรณีเช่นนี้ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยกเอาเหตุที่นายหน้ารับหรือจะรับค่านำเหน็จจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมาอ้างเพื่อไม่จ่ายค่านำเหน็จนายหน้าส่วนที่ตนจะต้องจ่ายไม่ได้

นาย ก. ไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงการที่นาย ข. ไม่นำเงินมาวางตามสัญญาจะซื้อจะขาย (มาตรา 848) ฉะนั้น นาย ก. ไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับนาย ค. ในการผิดสัญญาจะซื้อจะขายรายนี้

2. คำถาม นายหน้าจะต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามสัญญาอันใดเท่านั้น เพราะตนเป็นสื่อหรือไม้อ่างไร

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 848 บัญญัติไว้ว่า "ค่านายหน้าไม่ต้องรับผิดชอบไปถึงการชำระหนี้ตามสัญญา ซึ่งได้ทำต่อกันเพราะตนเป็นสื่อ เว้นแต่จะมีใ้บอกชื่อของฝ่ายหนึ่งให้รู้ถึงอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเหตุว่านายหน้าเป็นแต่เพียงผู้ซึ่งให้ใ้เขาทำสัญญาหรือจัดการใ้คู่สัญญาใ้

เขาทำสัญญาเท่านั้น ตาม ป.พ.พ.มาตรา 845 นายหน้าจึงไม่มีหน้าที่หรือความผูกพัน
ในการที่สัญญาจะคงชำระหนี้ต่อต้นค่างไม่ แต่อย่างไรก็ตาม ถ้านายหน้าไม่บอกชื่อ
ของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ นายหน้าจะต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามสัญญาอัน
ใดทำกันนั้นเนื่องจากตนเป็นสื่อ เหตุผลก็คือว่านายหน้ามีหน้าที่จะคงแจ้งให้คู่สัญญา
ทั้งสองฝ่ายโคทราบถึงชื่อของกันและกัน เพื่อจะได้ติดต่อเรียกร้องใหม่ปฏิบัติการชำระหนี้
ได้ และเพื่อป้องกันนายหน้าทำการทุจริตด้วย ยกตัวอย่างเช่น คำเป็นนายหน้าของชาว
ในการขายจักรเข็บผ้า 1 เครื่องในราคา 3,000 บาท ใหนักเชียว หากชาวและเชียว
ได้ตกลงซื้อขายกันแล้ว การที่ชาวจะส่งมอบจักรเข็บผ้าให้เชียว หรือการที่เชียวจะคง
ชำระราคาจักรเข็บผ้าให้แก่ชาว นายหน้า (คำ) ห้ามหน้าที่ไม่ แต่คำไม่ไคนจึงให้ชาว
ทราบวาใครเป็นคนซื้อจักรเข็บผ้ารายนี้ ปรากฏว่าเชียวไม่ยอมชำระราคาจักรเข็บผ้า
คิงกล่าว ชาวมีสิทธิเรียกร้องให้คำ ซึ่งเป็นนายหน้ารับผิดชอบชำระราคาจักรเข็บผ้า นั้นไค

มาตรา 849 "การรับเงินหรือรับชำระหนี้อื่นจะพึงชำระตามสัญญาอัน ท่านให้สัญญา
ไว้ก่อนว่านายหน้ายอมไม่มีอำนาจที่จะรับแทนผู้เป็นคู่สัญญา

โดยที่นายหน้ามิได้เกี่ยวข้องกับคู่สัญญา กฎหมายจึงสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มี
หน้าที่เป็นเพียงชี้ช่องหรือจัดการให้เขาทำสัญญากันได้สำเร็จเท่านั้น ฉะนั้นนายหน้าจึงไม่มี
อำนาจรับเงินหรือรับชำระหนี้อื่นเกิดจากสัญญานั้นไว้แทนผู้เป็นฝ่ายในสัญญา เว้นแต่จะมีการ
มอบหมายเป็นพิเศษเท่านั้น โดยที่ใครมอบอำนาจจากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อสังเกต

(1) อายุความเรียกค่าเสียหายตามมาตรา 845 ไม่มีกฎหมายบัญญัติ
อายุความไว้เป็นอย่างอื่น สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจึงมีอายุความ 10 ปี

(2) การระงับสิ้นไปของสัญญานายหน้า กฎหมายไม่บัญญัติเรื่องการระงับ
ไปของสัญญานายหน้าไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้น จึงเป็นไปตามหลักเรื่องการระงับสิ้นไปของ
สัญญาตามปกติ

คำอามหายมাত্রา

คำอาม นายคำเป็นนายหน้า ช่างม้ามังกรของนายชาวไห่แก่ผู้มีชื่อคนหนึ่งในราคา 50,000 บาท เนื่องจากผู้มีชื่อนั้นไม่รู้จักกับนายชาวไห่ จึงเสนอช่างม้ามังกรไว้กับนายคำ ผู้เป็นนายหน้า เช่นนี้ ตามบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. นายคำจะรับเงินช่างม้ามังกรนั้นไว้ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ เป็นเรื่องที่น่าจะรับชำระหนี้จากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แทนตัวการ ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 849 บัญญัติว่า "การรับเงิน หรือรับชำระหนี้อื่นจะพึงชำระตามสัญญาแก่ ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่านายหน้ายอมไม่มีอำนาจที่จะรับแทนผู้เป็นคู่สัญญา" การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เนื่องมาจากหลักที่ว่านายหน้าโดยปกติมิใช่ตัวแทน จะไปรับเงินแทนคู่สัญญาไม่ได้ และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ เป็นการเตือนให้คู่สัญญาทราบ เพื่อจะมีไต่หลัง เขาใจผิดไปมอบเงินหรือชำระหนี้แก่บุคคลซึ่งไม่มีอำนาจที่จะรับได้ ดังนั้น เมื่อผู้มีชื่อได้เสนอมอบเงินช่างม้ามังกรให้นายคำรับไปเพื่อมอบให้แก่นายชาวไห่ นายคำไม่มีอำนาจรับเงินนั้นไว้ เว้นแต่นายชาวไห่และผู้มีชื่อนั้นจะไต่ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หรือนายชาวไห่และนายคำตกลงกันว่าให้นายคำมีสิทธิรับเงินช่างม้ามังกรนั้นได้